

Lärarhandledning

Kurs B utgår från det språk och de situationer som många av våra sfi-elever gett uttryck för att de behöver för att klara sin vardag. Utgångspunkten har varit att skapa texter med ett så autentiskt språk som möjligt samtidigt som de möter den språkliga nivån på kurs B. Vi har också anpassat texterna så att de utgår från läroplanen och kursplanen.

Texterna är tydligt indelade i genrerna *dialog, meddelande, brev/mejl, instruktion, annons, blankett, tabell/schema, CV, berättande text, faktura, kvitto och faktatext*. Det gynnar elevernas språkutveckling att börja prata om skillnaden mellan genrer redan på kurs B.

Alla grammatikövningar och föreslagen grammatikundervisning utgår från bokens kontext samt utifrån vad inlärare förväntas kunna lära in på denna nivå.

För att befästa en kunskap, exempelvis en speciell grammatisk färdighet, är det bättre att i undervisningen återkomma till den med jämna mellanrum (interfoliera) än att grundligt arbeta igenom den ”en gång för alla” (blockform) och sedan lämna den och förvänta sig att eleverna ska ha tillägnat sig kunskapen och gå vidare till nästa område. Denna bok är upplagd så att samma typ av övningar återkommer i flera kapitel. Man behöver alltså inte oroa sig om inte alla elever helt har greppat konceptet *informellt brev* eller alla frågeord redan efter första kapitlet eftersom samma moment kommer att återkomma i fler kapitel. Läs gärna mer om interfoliering i *Tänk om allt du vet om utbildning är fel?* (David Didau 2016).

Start- och fortsättningstexterna skiljer sig främst åt på följande sätt:

- Den grammatik som förekommer i texterna som input och som lyfts fram i lärarhandledningens pedagogiska tips, i ordlistor och grammatikövningar, skiljer sig åt på flera sätt. Starttexterna fokuserar på substantiv i singular och plural medan fortsättningstexterna även tränar bestämdhet. I fortsättningstexterna tillkommer adjektiv i ordlistorna. Adjektivet står tillsammans med det substantiv som adjektivet beskriver. Predikativ kongruens tränas först i C-boken.
- I starttexterna innehåller texterna huvudsakligen presens, preteritum och imperativ, men det kan även förekomma andra tempus då textens autenticitet kräver det. Den grammatik som lyfts fram i pedagogiska tips, ordlistor och grammatikövningar innehåller dock endast de tre förstnämnda. I fortsättningstexterna innehåller

texterna också futurum och modala hjälpverb. Futurum (ska + infinitiv) och modala hjälpverb läggs till i ordlistorna, och konstruktioner med modala hjälpverb, som förekommer i texten, finns med i övningsuppgifter samt i minigrammatiken. Perfekt finns med i minigrammatiken för de elever som är särskilt intresserade, men förekommer endast sparsamt i texterna.

- Texterna på startnivå innehåller många meningar med rak ordföljd i påståenden så att det ska vara lätt att hitta subjekt och verb. Texterna innehåller också många frågeordsfrågor. Vi rekommenderar att man på denna nivå arbetar med att lära in dessa som helfraser. Låt eleverna fokusera på betydelsen av frågeordet.
- I fortsättningstexterna rekommenderas att börja arbeta med sats-schemat som finns i minigrammatiken samt som utskrivningsbart dokument att fylla i. När placeringen av subjekt och verb i rak ordföljd behärskas av eleverna lämpar det sig att prata om andra satsdelar och ordföljd. I fortsättningstexterna är det lämpligt att börja arbeta med meningar med adverbial i fundamentet och inversion. Arbetet med att befästa verbets placering på andraplats fortsätter. Ja/nej-frågor med verbet på första plats kan också lyftas fram i arbetet med texterna.
- Fortsättningstexterna innehåller fler bisatser än starttexterna. I grammatikövningarna tränas de vanligaste konjunktionerna såsom *och, men och eller*. Skillnaden mellan bisatser och huvudsatser rekommenderar vi att vänta med att diskutera till C-kursen. Innehållsmässigt rör sig texterna från det vardagsnära, konkreta i starttexterna, exempelvis en dialog i mataffären, mot det abstrakta, samhälleliga i fortsättningstexterna, exempelvis en faktatext om konsumentköplagen.

I en grupp där eleverna har kommit ungefär lika långt i sin språkutveckling kan hela klassen arbeta med starttexterna i alla/flera kapitel för att sedan återgå och läsa fortsättningstexterna i samma kapitel. På så sätt repeteras ord och begrepp och ordförrådet byggs upp successivt. I en grupp där eleverna har kommit olika långt kan hela klassen först arbeta med starttexterna. De elever som behöver mer tid för att bearbeta dessa får den tiden, medan de som är redo kan fortsätta med fortsättningstexterna. På så sätt kan en klass arbeta med samma bok och samma tema men ändå träna på olika moment utifrån sina förutsättningar.

Pedagogiska metoder och förhållningssätt

I detta avsnitt har vi samlat några av de metoder och förhållningssätt som vi rekommenderar att man utgår från i arbetet med denna bok.

Att använda alla språk i klassrummet

Att arbeta transspråkande har många positiva effekter. Inläringen blir mer effektiv, eleverna orkar koncentrera sig på sina studier under längre tid och kan fungera som läresurser för varandra. Läs gärna mer i *Transspråkande i praktik och teori* (Gudrun Svensson, 2017).

- Uppmuntra eleverna att använda sitt modersmål för att lära sig svenska. Förklara hur du som lärare tänker kring transspråkande och hur det kan gynna deras andraspråk att använda modersmålet för att förstärka svenskan. Ta gärna hjälp av modersmållärare om det finns möjlighet. Det är viktigt att eleverna förstår att det är en beprövad metod för undervisning, särskilt om de tidigare fått undervisning enligt principen ”här pratar vi bara svenska”.
- Låt eleverna diskutera ett svenskt ords eller uttrycks betydelse, eller en språklig nyans, i par eller smågrupper. Låt dem jämföra sina modersmål med varandra. Finns det likheter? Hur skiljer sig sättet att prata med lärare eller läkare i olika länder? Utgå från situationerna i boken och jämför. Går det att översätta rakt av till modersmålet?
- Låt eleverna jämföra olika grammatiska konstruktioner på svenska med sitt modersmål. Hur fungerar det på olika språk med exempelvis singular och plural? Standardarabiskan har ju förutom dessa även en särskild form för dualis, dvs två av någonting. Hur fungerar pronomen? Verb? Låt eleverna diskutera med varandra inom språkgruppen och sedan jämföra med andra språk i klassen. Om det finns elever som är ensamma om sitt modersmål krävs kreativitet. Kanske har eleverna något annat språk gemensamt som de kan diskutera? De kan också berätta om skillnaderna mellan sitt modersmål och svenskan för varandra, eller för dig som lärare.
- Om lektionen exempelvis handlar om studieteknik eller om vad som är specifikt för en viss textgenre behöver det inte nödvändigtvis ske på svenska, särskilt inte för elever med kortare studiebakgrund eller mindre förförståelse. Aktivera alla tillgängliga språk och be eleverna förklara för och diskutera med varandra. Jämför språk. Finns det tillgång till modersmållärare är det naturligtvis utmärkt,

men det går bra att ha ett transspråkande förhållningssätt som lärare utan att förstå de andra språken.

- Låt eleverna göra tankekartor inför en skrivuppgift på sitt modersmål. Låt de elever som vill skriva texten på sitt modersmål först göra det, för att i nästa steg översätta sin text till svenska.

Att arbeta med struktur och information

Struktur och förutsägbarhet underlättar för eleverna. Att använda en lärobok istället för lösladssystem är ett sätt att hjälpa eleverna med detta.

- Börja lektionerna med att berätta vad lektionen ska innehålla. Skriv gärna planeringen för dagen på tavlan för att göra det mer överskådligt, förutsägbart och lätt för eleverna att följa.
- Ibland kan det också vara bra att ha ett veckoschema med sidhänvisningar så att eleverna vet vilket innehåll de går miste om vid frånvaro. Då har eleverna möjlighet att på egen hand ta igen det de missat. Det fungerar också som ett stöd för elever som vill förbereda sig inför lektioner att veta vilken text eller vilket ämne, grammatik eller färdigheter som ska studeras kommande lektion. Har ni någon digital plattform där denna information skulle kunna ligga? För elever med kort studiebakgrund kan exempelvis Google Classroom vara svårt att bemästra, men nästan alla använder redan gratisjänster som Facebook eller Whatsapp. Kanske kan ni starta en grupp tillsammans där?
- Före lektionens slut kan ni diskutera vad ni har arbetat med under lektionen. Vad har varit lätt/svårt? Vilka mål i kursplanen har arbetats mot idag?

Att bearbeta text

Det finns många olika sätt att arbeta med en text förutom att bara läsa den.

- Innan ni tar er an en ny text – titta på bilderna! Prata om vad ni ser och vad som händer på bilderna. Vad kan texterna komma att handla om? Vad kan personerna tänkas säga till varandra? Berätta gärna för eleverna vad texten kommer att handla om innan de själva börjar läsa. Vilka egna erfarenheter har eleverna av ämnesinnehållet?
- Spela upp texternas dialoger tillsammans i klassen och improvisera fram nya. Möblera om klassrummet och förvandla det till exempelvis en buss eller en vårdcentral. Låt fantasin flöda och lek fram språket.

- Redan på kurs B går det med fördel att arbeta med att sammanfatta texter och diskussioner, filmer mm. Börja med att göra sammanfattningar gemensamt på tavlan utifrån en tankekarta. Detta kan göras både före och efter läsandet av texten. När eleverna känner sig trygga med arbetssättet kan de sammanfatta på egen hand.
- Låt eleverna själva konstruera frågor till texten som för tillfället arbetas med och låt eleverna testa varandra. Då tränas frågeord/ordföljd i frågor samtidigt som innehållet i texten bearbetas. Variera kontrollfrågor med frågor av mer sammanfattande karaktär.

Att skriva texter – från förförståelse till omarbetning

Att skriva egenproducerade texter kräver gemensamt förarbete. Fokusera först på innehåll och på att gemensamt bygga upp kunskap om dels genren eleverna ska skriva i, dels ord och begrepp som kan vara användbara.

- Ett bra sätt att prata om genrer är att läsa och studera modelltexter för att förstå textens syfte, struktur och språkliga kännetecken. Se mer nedan under avsnittet *Pedagogiska tips till boken*.
- Ett annat sätt att få syn på en texts struktur kan till exempel vara att klippa ut meningar från en text och sedan låta eleverna placera meningarna i samma ordning som originaltexten och därefter skriva om texten med meningarna i rätt ordning.
- Innan eleverna skriver egna texter kan ni skriva gemensamma texter tillsammans.
- När det sedan är dags för eleverna att producera texter själva är det bra att först prata om vad texten ska handla om. Därefter kan eleverna skriva texter på egen hand.
- När texten är inlämnad och ska rättas och få respons är det en fördel att i huvudsak fokusera responsen på de grammatiska moment eller de genretypiska drag som ni för tillfället arbetar med. Var tydlig gentemot eleverna redan innan skrivuppgiften delas ut med vad som är viktigast för tillfället och vad som kommer att bedömas. När eleverna får tillbaka sin text och förstått responsen kan de utifrån denna skriva om samma text.
- Istället för att du som lärare markerar exakt *vad* som är fel vid respons på en elevtext kan du istället bara markera *att* något är fel och låta eleven själv försöka rätta till det. Ett tips är att göra en enkel lista på vanliga feltyper, exempelvis fel tempus eller fel i ordföljden. Utifrån denna lista kan du sedan markera i texten. På så sätt får eleverna själva chansen att tänka efter hur de kan ändra meningen så att den blir korrekt. Låt eleverna

sitta i par och jämföra och diskutera sina texter utifrån responsen. Låt eleverna använda sina modersmål eller andra språk de behärskar.

- Det går också bra att ha en standardchecklista med vanliga punkter som eleverna kan gå igenom både före och efter inlämning. För att individualisera kan varje elev skriva en egen checklista på vad hen behöver tänka lite extra på utifrån tidigare respons. Checklistan kan eleven ta fram varje gång hen ska skriva en text.
- Använd gärna exempeltexter som skrivits av andra elever som ni går igenom, rättar och bedömer gemensamt. Vad är bra med texten? Vad är mindre bra? Skulle denna text få ett godkänt betyg för B-kursen? Exempeltexter finns bl.a. att hämta på Skolverkets hemsida.
- Att skriva av en text, för hand eller på dator, är ett enkelt sätt att skrivträna, vilket eleverna ofta fortfarande är i stort behov av på denna nivå. Såväl skrivregler, stavning och grammatik som ordförrådet kan gagnas av att en text bearbetas och processas på detta vis. Låt eleverna kontrollera varandras texter. De avskrivna texterna kan sedan användas för att vidare bearbeta texten utifrån den grammatik som är aktuell, se avsnittet *Att arbeta med grammatik*.

För vidare läsning rekommenderar vi: *Stärk språket stärk lärandet* (Pauline Gibbons, 2018).

Att arbeta med ordinläring

Det tar tid innan ett ord är befäst hos inläraren, och det nya ordet behöver höras/läsas/skrivas och sägas upprepade gånger i olika sammanhang.

- Skriv flera olika meningar med samma ord tillsammans med eleverna. Låt dem sedan arbeta i par för att skapa ytterligare meningar. Jämför och diskutera.
- Ett utmärkt sätt att träna och befästa glosor är att använda sig av programmet Quizlet, som finns kostnadsfritt både på webben och som app. Låt eleverna översätta orden och skapa sina egna ordlistor där. Sedan kan de träna och förhöra sig själva på flera sätt och även lyssna på det svenska uttalet av orden. Ett roligt sätt att sedan förhöra eller låta eleverna repetera orden på är Quizlet live. Programmet är lätt att förstå, både för lärare och elever. Det finns på adressen: www.quizlet.com.

Att arbeta med grammatik

Utgå från kontexten

Grammatik finns i princip i allt vi säger, hör, skriver och läser. Låt därför grammatikträningen utgå från de texter ni arbetar med och gör den inte till ett separat moment. Börja med att

fokusera på innehållet och låt eleverna bearbeta det tillsammans innan ni tar er an formen. Sedan kan texten lekas med på många sätt. Låt exempelvis eleverna ringa in alla substantiv och klassificera dem utifrån singular och plural, bestämd eller obestämd form. Hur används de i texten? Hittar ni mönster? Kan ni formulera en regel? Stryk under verben – var i meningen kommer de? Ta fram satsschemat och prata ordföljd.

Utgå från inlärares egen utveckling

En elev förstår och bearbetar (processar) grammatiska strukturer i vissa utvecklingssteg. Processningen börjar i ordets grammatik med till exempel pluralböjning på substantiv och presens och preteritum på verben. Nästa steg är frasens grammatik med till exempel attributiv kongruens och sammansatta verbfraser och sedan satsens inversion och predikativ kongruens. Alla når dock inte hit på kurs B. Att processa grammatik betyder att man har förstått den och inte att man producerar strukturerna rätt varje gång. Korrekt grammatik tar lång tid att uppnå. Om en elev får undervisning om en grammatisk struktur som ligger på en för hög nivå, finns risken att den inte lärs in. Därför är det mer tidseffektivt för eleven att studera grammatik ”i rätt ordning”. Grammatiken i den här boken bygger på den ordningen.

För vidare läsning rekommenderar vi *Svenska som andraspråk på språkvetenskaplig grund* (Anna Flyman Mattsson, 2017) och *Grammatikundervisning för sfi och sva* (Sara Lövestam, 2016).

Dictogloss

I dictoglossövningar får eleverna möjlighet att använda och träna på flera färdigheter i en och samma övning. Eleverna får träna hörförståelse, muntlig interaktion och skrivning.

1. Låt eleverna arbeta i mindre grupper, gärna tillsammans med andra elever med samma modersmål. Om du använder dig av för eleverna redan kända texter, krävs inget förarbete. Om du däremot väljer att använda en ny text är det viktigt att eleverna får en förförståelse för vad texten kommer att handla om. Ställ frågor om vad eleverna tror att texten ska innehålla utifrån textens rubrik eller utifrån tillhörande bilder. Låt eleverna diskutera i par eller mindre grupper.
2. Börja med att läsa texten i normal läshastighet. Eleverna lyssnar för att få ett sammanhang. Läs sedan samma text en gång till, medan eleverna gör anteckningar.
3. Därefter får eleverna arbeta inom grupperna med att sammanställa sina anteckningar till en text. De kan med fördel föra diskussionen på sitt modersmål. Texten som gruppen gemensamt skriver behöver inte vara en exakt kopia av originalet, men eleverna ska sträva efter att skriva så grammatiskt korrekt som möjligt och ha samma faktainnehåll.

4. Låt eleverna skriva sina texter på tavlan/blädderblock/dator och sedan jämföra och analysera texterna tillsammans i klassen.
5. Låt eleverna arbeta med en lucktext där valda ord från texten har tagits bort. Då kan eleverna diskutera vilket ord som passar in i luckan. Diskussionen kan komma att handla om allt från tempus till spetsställning av adverbial, beroende på vilka ord som tagits bort. Inte heller här är det krav på att det ska vara exakt samma ord som i originaltexten. Det viktiga är att ordet passar in i meningen och sammanhanget. Bokens faktatexter är lämpliga att utgå från. Dictogloss är ett bra sätt att arbeta med grammatik eftersom den sätts in i en kontext.

För vidare läsning rekommenderar vi *Grammatik i grupp* (Kristina Asker, 2001).

Att arbeta med uttal

En viktig del i ett bra uttal är att behärska prosodin i svenskan och därför är det viktigt att eleverna får träna på det tillsammans med sin lärare. Beroende på elevens förstaspråk, uppfattas ljud i svenskan på olika sätt. För många elever med arabiska som modersmål är det exempelvis svårt att skilja på *b* och *p*, då konsonanten *p* inte finns i arabiskan. I många språk finns varken betoning, längd eller ton som medel att ändra betydelsen, så som det finns på svenska. Börja med korta exempel när ni tränar uttal, till exempel tvåstaviga ord för att sedan träna på lite längre fraser.

- SRI (Simultan Repetitiv Imitation) är en metod som går ut på att eleverna i kör upprepar ordet/frasen många gånger tillsammans med läraren. Börja med att själv upprepa ordet ett tiotal gånger så att eleverna får höra det ordentligt. Sedan säger ni ordet tillsammans i kör ett tiotal gånger. Antalet repetitioner gör att eleven hinner ta till sig alla detaljer i uttalet. Här tränas både hörperception och talmotorik. Prata om hur uttalet av enskilda ord kan förändras när det sätts ihop med andra (assimilation).
- Diktamensövningar är ett bra sätt att få eleverna medvetna om detaljer i uttalet och om uttalets relation till skriften. Det blir en övning i att öva ovannämnda skillnad mellan tal och skrift men också att med den grammatiska kunskap man har fylla i sådant som inte hörs
- Att spela in sig själv kan vara mycket effektivt. Om eleven är upptagen med att planera sitt tal finns inte så mycket plats kvar att samtidigt processa det hen hör. Att lyssna på sig själv i efterhand och kanske jämföra med en modell, t.ex. läraren, ökar chanserna att förbättra uttalet.

För vidare läsning om uttal och prosodiundervisning rekommenderar vi *Svensk fonetik* (Bosse Thorén, 2016).

Att träna minnet genom testingmetoden

Det har visat sig vara mycket effektivt för inläringen att ställa frågor kring det genomgångna kunskapsstoffet efter ett undervisningstillfälle, snarare än att som lärare gå igenom stoffet upprepade gånger. Här används inte test för summativ bedömning utan enbart som ett pedagogiskt verktyg. Det är mycket viktigt att eleverna förstår att metoden är till för att befästa kunskap och inte för bedömning. Arbeta tillsammans med modersmållärare om du har möjlighet. Läs gärna mer om detta i *Tänk om allt du vet om undervisning är fel?* (David Didau, 2016).

- Börja varje dag med att ge eleverna ett enkelt test på föregående lektions innehåll. Utgå från texten ni läste eller grammatiken ni gick igenom vid förra lektionstillfället.
- Blanda gärna frågor som avhandlats lektionen tidigare med exempelvis lektionsinnehållet från förra veckan och/eller förra månaden.
- Gör det enkelt – ett quiz med påståenden som ska markeras med rätt/fel behöver bara ta 10 minuter av lektionstiden.
- Variera rättningen av dessa test. Låt eleverna rätta sina egna test ibland, varandras test ibland och samla in dem och rätta dem själv ibland. Det viktiga är att eleverna förstår att testen inte används som bedömningsmaterial.

Pedagogiska tips till boken

I detta avsnitt har vi samlat fler tips som vi rekommenderar att man utgår från i arbetet med bokens texter.

Start- och fortsättningsdel

Prata om genre

Texternas genrer kan diskuteras både på start- och fortsättningsnivå.

- **Dialog:** Detta är kanske inte en genre som elever på B-kursen producerar i skrift. Eftersom den förekommer i boken kan begreppet ändå förklaras.
- **Meddelande:** Prata om vad som är typiskt för ett meddelande. I vilka sammanhang skrivs meddelanden? Skrivs de för hand, på sms eller på annat sätt? Vad är skillnaden mellan ett formellt och ett informellt meddelande? Hur kan en början och ett slut skilja sig? Hur är man artig på ett formellt sätt och på ett informellt

sätt när man skriver meddelanden? Vilka andra typer av meddelanden möter eleverna i sin vardag? Låt eleverna ta med sig egna meddelanden och läs/jämför.

- **Brev/mejl:** Vad är skillnaden mellan formella och informella brev? Prata om vad som är typiskt för genren. Vad är typiskt för en inledning och hur avslutar man på ett bra sätt? Vilka andra typer av formella och informella brev möter eleverna i sin vardag? Låt eleverna ta med sig egna kallelser/brev och läs/jämför.
- **Instruktion:** Prata om vad som är typiskt för en instruktion. Vad är en instruktion? Vilka andra instruktioner möter eleverna i sin vardag? Koppla till imperativ.
- **Annons:** Prata om vad som är typiskt för en annons. När skriver eller läser eleverna annonser? Var finns annonser? Vilka sorters annonser finns det? Låt eleverna ta med egna annonser och läs dem. Vilka likheter hittar ni? Vilka skillnader?
- **Blankett:** Var och i vilka sammanhang stöter eleverna på blanketter? Låt eleverna ta med egna blanketter och titta på dem tillsammans. Prata om vad som är typiskt för en blankett.
- **Tabell/schema:** Prata om vad som är typiskt för tabeller och scheman. Var och när läser man dem? Vilka olika sorters tabeller och scheman träffar eleverna på? Låt eleverna ta med egna tabeller/scheman. Låt eleverna ställa kontrollfrågor till varandra på innehållet för att träna på att avläsa tabeller/scheman. För elever med kort studiebakgrund kan detta behöva få ta tid.
- **CV:** Prata om vad ett CV är och hur det används. Hur är det upplagt? Vad bör tas med och vad bör inte tas med? Låt eleverna ta med egna CV och läs/jämför.
- **Berättande text:** Prata om skillnaden mellan en fiktiv berättelse och en faktatext.
- **Faktura:** Prata om vilka uppgifter som brukar finnas på fakturor. Låt eleverna ta med egna fakturor och jämför.
- **Kvitto:** Prata om olika sorters kvitton. När får man kvitto? Varför behöver man ge eller få kvitto? Vilken information ska finnas med? Låt eleverna ta med egna kvitton och läs/jämför.
- **Faktatext:** Prata om vad som är fakta och vad som inte är fakta. Prata om i vilka sammanhang eleverna möter faktatexter. Koppla gärna till en diskussion om källkritik.

Använd minigrammatiken

Använd minigrammatiken tillsammans med eleverna ofta, så att de lär känna den och blir bekväma med att använda den på egen hand.

Låt det inte bli för svårt

Låt inte eleverna ägna sig åt grammatik som ligger för långt över den nivå de för tillfället befinner sig på. Elever på kurs B är generellt inte redo att analysera bisatser eller satsförkortningar. Vissa uttryck i texterna kan därför vara bra att lära in som helfraser utan att analysera dem grammatiskt. Exempel på detta är "Ursäkta att jag kommer för sent" och "Jag glömde att ställa klockan". Var inte rädd för att förklara för eleverna att dessa konstruktioner är för avancerade för deras nuvarande språkliga nivå, men att de kommer längre fram.

Bygg ordförråd

Efter varje text kan du låta eleverna fundera över vilka ytterligare ord de tycker att de behöver inom området. Bygg vidare på ordlistorna, tillsammans eller enskilt. I de fall då eleverna är nya på kurs B och inte har gått igenom kurs A, kan ordförrådet behöva kompletteras, alternativt byggas upp. Gör egna ordlistor utifrån temat i texten tillsammans med eleverna.

Arbeta med kursmålen

Läs kursmålen som finns i slutet av boken tillsammans med eleverna efter varje avsnitt. Prata om vilka mål ni har arbetat mot under lektionen, dagen eller den senaste tiden.

Tips på hur man kan arbeta med grammatik utifrån texterna

Här har vi samlat tips om hur du som lärare kan arbeta med grammatik utifrån bokens texter. På hemsidan finns övningsuppgifter och ordlistor att hämta till varje text.

Starttexterna

Substantiv

Låt eleverna hitta alla substantiv i texten eller i en del av texten. Skriv dem på tavlan. Kategorisera dem utifrån en- och ettord samt singular och plural. Låt eleverna hitta mönster i böjningarna. Skriv fler meningar med orden för att befästa ordkunskapen. I vissa av texterna förekommer sammansatta ord. Ibland är det ena ordet utrum och det andra neutrum. Förklara att den sista delen är den mest betydelsebärande och styr ordets genus. Ordlistorna till texterna på denna nivå innehåller singular och plural, men inte bestämdhet.

Verb

Låt eleverna hitta alla verb i texten, eller en del av texten, och titta på hur man använder tempus. Skriv dem på tavlan. Låt eleverna hitta mönster i böjningarna. Skriv fler meningar med orden för att befästa ordkunskapen. Hitta några meningar med rak ordföljd och låt eleverna skriva dem i olika tempus.

I ordlistorna på startnivå finns alla verb i presens, preteritum och imperativ. I vissa av starttexterna förekommer dock både futurum och perfekt. Detta är tempus som eleverna möter i sitt dagliga språk, men som man kan vänta med att undervisa om. Förklara för eleverna att detta är former som används men att ni inte kommer att träna specifikt på dessa i starttexterna. Även här kan man låta eleverna lära in vissa användbara uttryck som helfraser, till exempel "Jag ska träffa henne imorgon" och "Jag har bott i Sverige i tre år".

Vissa av texterna innehåller en del imperativ. Låt eleverna hitta dem. Prata om i vilka situationer man använder imperativ. Låt eleverna träna genom att uppmana varandra till olika saker.

Pronomen

Låt eleverna hitta de personliga pronomen i subjektform som finns i texten. I vissa texter förekommer även possessiva pronomen. Låt eleverna hitta dem. Skriv nya meningar med possessiva pronomen i olika sammanhang.

Prepositioner

Låt eleverna hitta prepositionerna *på* och *i*, om texterna innehåller några sådana. Diskutera hur de används.

Ordföljd

Välj ut några meningar med rak ordföljd från texterna och låt eleverna hitta subjekt och verb. Låt eleverna konstruera fler meningar utifrån ordlistan enligt samma modell.

Frågeord

Arbeta med frågeord. Låt eleverna hitta frågeorden i texten. Skriv många frågor till varje frågeord, först tillsammans och sedan enskilt, så att det blir tydligt att frågeordet kan användas i många sammanhang. Träna på frågeordens betydelse och låt eleverna lära in lämpliga frågor som helfraser. Vänta med att prata om ordföljd och inversion.

Fortsättningstexterna

Substantiv

Låt eleverna hitta substantiven i texten. Vissa står i bestämd form och andra i obestämd form. Prata med eleverna om när man använder bestämd respektive obestämd form. I vissa av texterna finns flera sammansatta ord där det ena är utrum och det andra neutrum. Förklara att den sista delen är den mest betydelsebärande och styr ordets genus.

Adjektiv

I vissa av texterna förekommer adjektiv. Låt eleverna hitta dem och visa hur de anpassas efter det substantiv adjektivet beskriver. Undersök hur det förändras beroende på substantivets numerus och genus.

Verb

Låt eleverna hitta verben i texten, eller delar av texten. Titta på vilka tempus som förekommer och prata om hur de används. I vissa av texterna förekommer modala hjälpverb. Visa hur de används tillsammans med infinitiv precis som futurumkonstruktionen i ordlistorna.

Pronomen

I vissa av texterna förekommer pronomenet *man*. Förklara och ge exempel på hur det kan användas. Här kan man också ta upp pronomenet ”en”, som kommer mer och mer. I vissa av texterna förekommer också de personliga pronomenen *de*, *den* och *det*. Prata med eleverna om användningen av dessa och låt dem skriva flera meningar för att träna på användningen av dem.

Konjunktioner

Leta upp textens konjunktioner *och*, *men*, *så*. Visa hur de delar och kopplar ihop nominalfraser och satser. Skriv satserna var för sig för att jämföra.

Ordföljd

Vissa av texterna innehåller ja/nej-frågor, dvs. frågor med verbet på första plats i meningen. Använd satsschemat. Låt eleverna ställa kontrollfrågor till varandra av typen *Har de slöjd på fredagar?* eller *Slutar de klockan två på måndagar?*

Ta fram satsschemat och placera in några lämpliga meningar för att identifiera satsdelar. När subjekt och verb är lätta för eleverna att hitta kan även objekt, predikativ och adverbial tränas. När de behärskar rak ordföljd är det lämpligt att gå vidare och träna på meningar med spetsställda adverbial eller objekt. Låt eleverna titta på satsschemat även när de skriver egna texter som stöd för att strukturera meningar. Vissa av texterna innehåller också några frågeordsfrågor. Sätt in dem i satsschemat. Visa att verbet hamnar på andra plats precis som när andra satsdelar spetsställs. I vissa av texterna förekommer *det* som subjekt. Förklara, diskutera och ge exempel utifrån svenskans subjektstvång. Använd satsschemat.